

Laudatio bij de Oratie van René Veenstra 15-10-2013

Geachte leden van het College van Bestuur, geachte aanwezigen,....

Om met de deur in huis te vallen: René Veenstra is wat ze in het Engels een “*rising star*” noemen. Zijn faam schiet al een hele tijd stijl omhoog, niet alleen in Nederland, maar, op zijn terrein, in de hele wetenschappelijke wereld. Hij heeft nu al meer dan honderd publicaties op zijn naam, wordt veel geciteerd en veel gevraagd, heeft grote subsidies weten binnen te halen, verschijnt regelmatig in de media, wordt gevraagd als editor van belangrijke tijdschriften, en hervormt op dit moment een flink deel van de Nederlandse scholen wat betreft hun aanpak van pesten. Wij hebben het hier dus te maken met een heel bijzondere wetenschapper.

Waar haalt hij dat dan vandaan? Hier moet ik toch even de *socioloog* uithangen. Het is een bijzonder gelukkige combinatie van persoon en omgeving. Hij is deel van een driehoek. Zijn *directe* wetenschappelijke omgeving (waarin in hij uitgroeide tot die *rising star*) bestond en bestaat aan de *éne* kant uit de onderzoeksschool ICS en aan de *andere* kant uit de grootscheepse dataverzameling TRAILS waar kinderen van 11 jaar worden gevolgd ten minste tot hun 25te.

1994 kwam René Veenstra als afgestudeerde in de pedagogische wetenschappen bij het ICS als Aio. Hij was een uitblinker in het analyseren van grote datasets en het traceren van de invloed van variabelen van verschillende niveaus. Vijf jaar later promoveerde hij met een proefschrift waarin hij naging hoe je verschillen in prestaties en vorderingen van leerlingen kan verklaren door *kenmerken* van deze leerlingen, hun gezinnen, docenten en scholen. Het ICS kan veel, maar niet iedereen een *rising star* maken. Waarom lukte dat dan wel bij René Veenstra? Dat lag voor een groot deel aan de manier waarop hij optimaal gebruik maakte van wat zijn omgeving de bieden had. Het is echt een talent om dat te kunnen doen.

In samenspel met het ICS en TRAILS heeft hij zijn onderzoeksprogramma stap voor stap uitgebouwd. Op de *eerste* plaats zag hij het belang van *theoriegestuurd onderzoek*, met de focus op de interactie tussen persoon en omgeving. Bij de persoon moet je juist naar aspecten kijken die zowel gedrag bepalen als ook *wijd open* staan voor de invloed van de sociale omgeving. Je moet naar *doelen* van mensen kijken. Die bepalen waar hun aandacht naar uitgaat, wat ze links laten liggen, wat ze leuk vinden, wat ze afwijzen. Belangrijke doelen zijn afkomstig van *sociale behoeften*, zoals status en affectie, en sociale relaties zijn vaak *middelen* of juist *blokkades* voor de realisering van deze doelen. Daarvoor moet men dan ook de nodige analysemethoden beschikken.

Bijvoorbeeld, voor pestgedrag ligt het voor de hand om te kijken naar de invloed van netwerken van medeleerlingen op de doelrealisering van de pestkop en dan vraag je je af: welke doelen zijn dat dan? En welke doelen hebben de netwerkleiden zelf? Hoe komen die netwerken tot stand of juist niet tot stand? Hoe kan men die netwerken analyseren en invloed en selectieprocessen uit elkaar trekken?

Het voordeel van theoriegestuurd onderzoek, vooral in het omgaan met grote datasets, is

- dat het cumulatieve resultaten mogelijk maakt,
- dat het mechanismen blootlegt,
- dat ook lezers het gevoel krijgen echt iets op het spoor te zijn en
- dat het eigen werk daardoor veel impact heeft, veel geciteerd wordt, en veel anderen verder helpt.

Dat heb je niet bij onderzoek waar theorie gewoon als versiering wordt gebruikt *nadat* de resultaten binnen zijn. Dat heb je ook niet bij onderzoek dat *vooral* gericht is op het vinden van losstaande effecten of op de beschrijving van trends.

Dat was dus zijn goed gebruik van het ICS. Ten tweede heeft René Veenstra zich gestort op de mogelijkheden die TRAILS hem gaf. Sinds het begin van TRAILS in 2000 doet hij onderzoek naar thema's die in TRAILS zijn verankerd, zoals de ontwikkeling van pro sociaal en antisociaal gedrag, vriendschapsrelaties, pesten en ouder-kind interacties. Hij was van begin af aan als postdoc sterk betrokken bij het opzetten van de TRAILS studie, de vragenlijsten, het datamanagement. Hier kwam zijn talent voor het analyseren van grote databestanden goed te pas, maar het was juist de *combinatie* van dit talent met *theoriegestuurd onderzoek* wat het verschil uitmaakte. Intussen zit hij in het management team van TRAILS, en was ook jarenlang gasthoogleraar bij de vakgroep psychologie aan de Universiteit van Turku, Finland. Voor de Finnen was hij zo *aantrekkelijk juist* door wat hij bij het ICS en TRAILS had geleerd en opgebouwd. En hij kwam niet met lege handen terug. In Nederland voert hij nu in vele scholen een Fins antipestprogramma (KIVA) in, dat hij ten dele mede in Finland en hier verder heeft ontwikkeld.

Heel veel aandacht gaat bij René Veenstra uit naar het doorgeven van wat hij heeft geleerd en bedacht. Hij is heel betrokken bij zijn onderwijs en heeft bijna wekelijks een bijeenkomst met geselecteerde studenten en aio's, voor wie hij een stimulerend forum scheidt. Hij heeft al 7 aio's afgeleverd als PhD's, en hij heeft op dit moment nog 11 in de maak. Bij zo'n staat van dienst zou men niet geloven dat de oratie bedoeld is als *begin* van het hoogleraarschap.

Rest mij nog te wijzen op de *andere* twee kanten van de driehoek. Als de interactie van persoon en omgeving bijzonder goed werkt, wil je die omgeving ook in stand houden om die goede interactie te borgen. René Veenstra heeft dan ook veel teruggegeven met zijn inzet bij TRAILS, --- en bij het ICS en de vakgroep sociologie als geheel komt dat ongetwijfeld als zijn grote projecten, die hem op dit moment helemaal in beslag nemen, wat lucht geven.

Kortom, dit is een heel bijzonder iemand en ik ben zeker, dat hij het zelfs nog veel verder zal schoppen. Vandaag krijgen wij nu de mogelijkheid om een kijkje te nemen in de wetenschappelijke *keuken* van deze uitblinker. Ik mag nu René Veenstra vragen hier naar boven te komen en met zijn oratie te beginnen.